

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Розвиток регіону у цілому безпосередньо залежить від успішного становлення економіки і особливо її соціальної складової. А це у свою чергу неможливо без чіткої стратегії економічного розвитку, спрямованої на створення якісних робочих місць для місцевого населення та забезпечення економічної стабільності у конкретній місцевості. Економічний розвиток буде успішним лише тоді, коли громада вчасно дбає про задоволення усіх потреб бізнесу (зокрема, у землі, фінансуванні, робочій силі, інфраструктурі, технічній допомозі). Чимало міських рад не знають навіть, де є вільні земельні ділянки, які можна використати для промислових потреб, або про те, як підприємство може отримати фінанси. Якщо громадськість хоче створити й зберегти робочі місця, вона повинна тримати всі свої економічні ресурси й соціально-економічні дані впорядкованими.

Крім того, важливим питанням є створення диверсифікованої економічної бази. Незалежно від того складні чи прості технології переважають в регіональній економіці, вона повинна мати широку базу, щоб безперервно забезпечувати робочі місця для місцевого населення.

Ефективною стратегією для збільшення кількості робочих місць може бути стратегія, в якій основна увага приділяється створенню "базових" робочих місць. Базові робочі місця існують на тих підприємствах, які постачають товари та послуги здебільшого за межі своєї місцевості, а їх дохід надходить до цієї місцевості у формі заробітної плати, платежів місцевим постачальникам і капітальних витрат. Прикладами видів економічної діяльності, які можуть представляти базову зайнятість, є обробна та добувна промисловості, транспортні перевезення та масове виробництво. Робочі місця у головних офісах підприємств зі сфери послуг також можна трактувати як базові.

Аналіз даних свідчить, що останнім часом у Полтавській області досягнуті позитивні результати в цьому напрямі. Так, чисельність зареєстрованих безробітних порівняно з початком

2004 р. зменшилася на 3,1% і становила на 1.12.04 р. 36,9 тис. осіб [1]. За даними підприємств, установ та організацій кількість вільних робочих місць та вакантних посад порівняно з початком грудня 2003 р. збільшилася на 35,1% і становила на 1.12.04 р. – 5,0 тис. місць. Про зміни кон'юнктури на ринку праці свідчать дані таблиці 1 [1]. Крім того, збільшення кількості вільних робочих місць (вакантних посад) станом на 1.12.04 р. по відношенню до 1.12.03 р. зменшило навантаження незайнятих громадян на одну вакансію відповідно з 10 до 8 осіб.

Таблиця 1

Кількість вільних робочих місць та вакантних посад

	Кількість незайнятого населення			Кількість вільних робочих місць (вакантних посад)		
	на 1 грудня 2004р., тис. осіб	у % до		на 1 грудня 2004р., тис. осіб	у % до	
		1 лис-топада 2004р.	1 грудня 2003р.		1 лис-топада 2004р.	1 грудня 2003р.
Всього	38,5	103,1	104,0	5,0	85,9	135,1
з них:						
робітники	18,8	102,8	99,7	3,0	85,3	128,7
службовці	10,5	101,1	99,9	1,5	111,3	139,5
особи без професії, спеціальності	9,2	106,3	120,5	0,5	52,4	у 1,7 р.б.
працівники сільського господарства	11,9	106,3	115,6	0,5	85,9	109,6

Але, разом із тим, існують і негативні тенденції у створенні нових робочих місць. Насамперед, це стосується працевлаштування однієї з найбільш незахищених верств населення – інвалідів. Відповідно до ст. 19 Закону України від 21.03.91 р. №875-ХІІ "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" місцеві Ради народних депутатів спільно з підприємствами (об'єднаннями), установами й організаціями, громадськими організаціями інвалідів, за участю відділень Фонду України соціального захисту інвалідів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі на

підставі пропозицій органів Міністерства соціального захисту населення України щорічно визначають нормативи робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів. Ці нормативи для всіх підприємств (об'єднань), установ і організацій (незалежно від форм власності та господарювання) встановлені у розмірі не менше 4% від загальної чисельності працюючих; якщо працює від 8 до 25 чоловік – встановлюється норматив у кількості одного робочого місця. Відповідності до ст. 20 вищезгаданого Закону підприємства (об'єднання), установи і організації незалежно від форми власності і господарювання, де кількість працюючих інвалідів менша, ніж встановлено нормативом, передбаченим частиною першою ст. 19 цього Закону, щороку сплачують відповідним відділенням Фонду соціального захисту інвалідів штрафні санкції, сума яких визначається у розмірі середньої річної заробітної плати на відповідному підприємстві (об'єднанні), в установі, організації за кожне робоче місце, не зайняте інвалідом [2].

Але, незважаючи на те, що відрхування в описаних випадках повинні бути здійснені в обов'язковому порядку, вони не є податковими платежами, оскільки не передбачені Законом України № 1251-XII від 25.06.1991 р. "Про систему оподаткування" [3]. Із цієї причини суми відрхувань у цей Фонд не можуть бути включені до складу валових витрат платника податків.

Крім того, виявляється, що згідно Закону нормативи робочих місць, які повинні визначатися для підприємств місцевими радами, поширюються на всі підприємства автоматично. При цьому 4% робочих місць для інвалідів є мінімальною межею, тобто норматив може бути визначений, наприклад, у розмірі 5%, 10% і навіть 100% від робочих місць. Про проблеми та неузгодженості законодавства у цьому питанні може свідчити хоча б той факт, що за невиконання Закону України від 21.03.91 р. №875-XII "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" щодо створення у 2002–2003 рр. для інвалідів 190 робочих місць газопромислове управління "Полтавагазвидобування" ДП "Укргазвидобування" сплатило відповідні штрафні санкції у сумі 2,3 млн. грн. тільки у серпні 2004 р. і лише на вимогу Генеральної прокуратури України [4].

Також наявні проблеми ефективності функціонування підприємств малого бізнесу, оскільки створення робочого місця,

яке використовуватиметься лише половину робочого часу, особливо на тих підприємствах, які, наприклад, мають дороге обладнання, стане для них значним фінансовим тягарем. Більше того, проблема загострюється, якщо говорити про зайнятість інвалідів на підприємствах з кількістю працюючих до 10 осіб, які фактично є формою самозайнятості населення, адже дуже часто такий малий бізнес є сімейним чи родинним бізнесом, система функціонування якого побудована на суб'єктивних особистих стосунках.

Слід також враховувати, що відповідно до частини третьої ст. 18 Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", підприємства, установи й організації, які використовують працю інвалідів, зобов'язані створювати для них умови праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації і забезпечувати інші соціально-економічні гарантії, передбачені чинним законодавством, що також потребуватиме додаткових витрат, які негативно впливатимуть на фінансовий стан малих підприємств. Таким чином, вимога Закону щодо резервування одного робочого місця або сплати штрафних санкцій може стати одним з факторів фінансової дестабілізації малого бізнесу, що не вигідно ні цьому бізнесу, ні суспільству загалом.

Можна передбачити, що, по-перше, підприємства свідомо підуть на виплату штрафних санкцій, не забувши при цьому штучно занизити розмір середньої заробітної плати. По-друге, реальним є варіант номінального працевлаштування інваліда з виплатою йому незначної компенсації за фіктивність цієї трудової угоди.

Отже, існуючі механізми більше ускладнюють роботу суб'єктів господарювання, ніж допомагають інвалідам за рахунок того, що перші змушені будуть брати на роботу працівника, який фізично не має змоги повернути ті витрати, які здійснює підприємство на облаштування його робочого місця. Це, у свою чергу, може сформувати негативне ставлення до цієї категорії людей у суспільстві, зокрема у середовищі як крупного, так і малого підприємництва.

На нашу думку, держава у першу чергу має сприяти стабільній та економічно ефективній роботі суб'єктів господарювання, оскільки саме це може збільшити надходження від їх діяльності до бюджетів усіх рівнів. І вже ці кошти Уряд зможе використати для підтримки соціально незахищених верств населення, що й є

одним з основних орієнтирів його програми, у тому числі й шляхом економічного заохочення підприємців до створення нових робочих місць, розвитку гнучких форм зайнятості та створення робочих місць з неповним робочим часом [5].

Література

1. Про соціально-економічне становище Полтавської області за січень – грудень 2004 року / Держкомстат України; За ред. Л. Т. Бугайченко; Відп. за вип. В. І. Шубіна. – Полтавське обласне управління статистики, 2005. – 55 с.
2. Закон України від 21.03.1991р. №875-ХІІ "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" // www.rada.gov.ua.
3. Закон України № 1251-ХІІ від 25.06.1991 р. "Про систему оподаткування" // www.rada.gov.ua.
4. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України // www.rada.gov.ua.
5. Програма діяльності Кабінету Міністрів України "Назустріч людям" // Урядовий кур`єр. – 2005. – 11 лютого. – С.6–12.